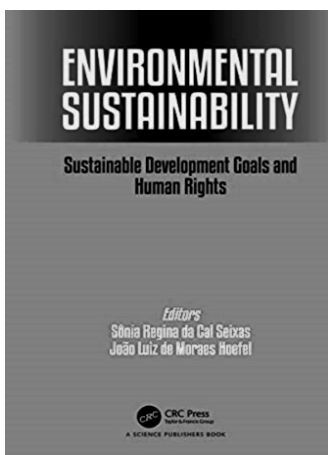

Kestävän kehityksen tavoitteet ihmisoikeusnäkökulmasta

Lili-Ann Wolff

Da Cal Seixas, Sônia Regina & de Moraes Hoefel, João Luiz (toim.). (2021). *Environmental sustainability: sustainable development goals and human rights*. CRC Press. 320 sivua.

Tässä kirja-arviossa esitän kirjan, joka on hyvin ajankohtainen tämän päivän poliittisessa tiede- ja koulutuskeskustelussa. Kirja käsittelee kestävän kehityksen tavoitteita, ja sen fokuksessa on niiden yhteys ihmisoikeuksiin. Tavoitteeni ei ole vain esitellä kirjaa suomalaiselle yleisölle, vaan päämääräni on myös vertailla kirjassa ilmaistuja ajatuksia suomalaiseseen koulutuspoliittiseen diskurssiin.

Environmental sustainability: sustainable development goals and human rights -niminen kirja käsittelee kriittisesti kestävän kehityksen tavoitteiden yhteyttä ihmisoikeuksiin. Kirja on erityisen mielenkiintoinen, sillä sen näkökulma ei ole länsimainen. Sekä kirjan toimittajat että sen muiden

kirjoittajien ja tutkijoiden enemmistö tulee Brasiliasta. He edustavat monta eri tieteenalaa ja kirjoittavat useimmissa luvuissa yhdessä. Kokonaisuudessaan kirjoittajia on peräti 31. Molemmat toimittajat, Sônia Regina da Cal Seixas ja João Luiz de Moraes Hoefel, ovat yhteiskuntatieteiden tutkijoita, jotka tutkivat nimenomaan kestäväan kehityksen liittyviä asioita.

Kirja koostuu kuudestatoista luvusta, jotka eri tavoin liittyvät kestävyteen ja ihmisoikeuksiin. Aiheet ovat moninaiset: ruoantuotanto, vesiturvallisuus urbaaninympäristössä, kaivostoiminta, patoihin liittyvät konfliktit ja riskit, joukkoliikenteen haasteet, ihmisen luontosuhde, ekofeminismi sekä yliopistojen rooli ihmisoikeuksien vaalimisessa ja kestäväan kehityksen edistämisessä.

Kirja on ajankohtainen, sillä kestävästä kehityksestä ja sen toteuttamisesta on tullut yhä päivänpolttavampi politiikan teema – myös tiede- ja koulutuspolitiikassa. Yhdistyneitten kansakuntien johdolla laaditut kestäväan kehityksen tavoitteet, jotka esitetään Agenda 2030 -ohjelmassa, koskevat maailman kaikkia maita. Vastuu toimintaohjelman toimeksiannosta on siksi kaikilla valtioilla, vaikka työ toteutuu erilaisten paikallistoimijoiden kanssa. Haaste on sekä paikallinen että globaalinen, ja arvioimani kirja tuo hyvin esille globaalit kestävyteen liittyvät näkökulmat. Vaikka nykyään kirjoitetaan paljon kestävästä kehityksestä, se tapahtuu

usein länsimaisesta perspektiivistä eikä niiden maiden näkökulmasta, jossa ongelmat ovat isoimmillaan ja poliittisesti usein haastavampia. Me Suomessa asuvat tarvitsemme myös muiden maiden näkökulmat, muuten perspektiivistämme tulee helposti liian suppea. Ulkoministeriö kotisivuillaan painottaa, että Suomi on sitoutunut kestäväan kehityksen tavoitteiden saavuttamiseen niin kotimaassa kuin globaalisti ja että tätä pyrkimystä tukee maan kehitysyhteistyö. Da Cal Seixas ja de Moraes Hoefel korostavat, että yksittäisten maiden pitää vahvistaa kehittämiskokonaisuuttansa, johon kuuluvat tieteet, tutkijat, yliopistot ja tutkimuslaitokset, ja näin taata, että tulevat sukupolvet oppivat ja tulevat tietoisiksi planeetan ympäristöriskeistä. Kirjan kuudennessa luvussa Ana Paula Leal Pinheiro Cruz and da Cal Seixas esittävät, että tarvitaan sekä paradigman muutosta että rakenteellista muutosta, jotta luontoon liitetyt taloudelliset arvot eivät asetu luonnon omien itseisarvojen ja ihmisten oikeuksien edelle.

Kirjan alussa toimittajat kertovat, että heidän näkökulmansa muuttui, kun covid-19-pandemia iski kesken kirjan kirjoitusvaihetta. He huomasivat, että se vaikutti sekä kestävyteen että ihmisoikeuksiin ja liittyi myös toiseen tämän päivän kriisiin, nimittäin ilmastonmuutokseen. Da Cal Seixas ja de Moraes Hoefel ovat myös sitä mieltä, että pandemiatilanteessa ei voi vain tähdätä taloudellisiin pää-

määriin vaan elämän arvo tulee nostaa keskeiseksi. Maailman terveyden ylläpitäminen ja riskien hallitseminen vaatii sekä valtioiden ja poliittisten toimijoiden että tiedeyhteisöiden ja korkeakoulujen toimenpiteitä, mitkä ovat tietyt kietoutuneita yhteen.

Néri de Barros Almeida korostaa omassa luvussaan, että yliopistot ovat mitä tärkeintä ihmisarvon edistämisessä. Tämä kuitenkin vaatii, että yhteiskunta pystyy luottamaan yliopistoihinsa. Hänen mukaansa luottamus on horjunut revisionististen ja kieltävän kulttuurin vuoksi, joka on vallalla joissakin konservatiivisissa tahoissa maailmalla, mutta toisaalta tiedon pidättelyä esiintyy myös demokraattisissa olosuhteissa. Yliopistoilla on tärkeä tehtävä luoda kokonaiskuvia maailman ilmiöistä, ja esimerkkinä tästä de Barros Almeida esittää käsitteen *teknologian tragedia*, jolla hän viittaa siihen, kuinka ihmiset (ja yliopistot) nykyään omaksuvat tietotekniikan sokeina välittämättä sen kääntöpuolesta. Kääntöpuoleen liittyy mineraalien louhinta, joka monessa köyhässä maassa aiheuttaa ihmisten hyväksikäyttöä, maaperän, veden ja ilman pilaantumista sekä yhteiskuntien tuhoamista. Lisäksi päivätasaajan ylä- ja alapuolella olevien maiden väliseen tekniikan kaupankäyntiin liittyy sekä epätasainen vallankäyttö että kontrolli. Tietyt osat tuotantoketjuista jää-

vät helposti ilman huomiota, kun Suomessa keskustellaan kestävästä kehityksen mukaisesta toiminnasta. Esimerkiksi IT-alan ja sähköautoilun kehittämisessä unohdetaan usein, että tekniikan kehitys vaatii toisella puolella maapalloa esiintyvien mineraalien louhintaa, joka vaatii veden, energian ja työvoiman käyttöä. Tämä louhinta ei ole vain luonnonvarojen takia vaativaa, vaan sillä on vakavia vaikutuksia sekä ihmisille että koko luonnolle. Siksi pitää aina uskaltaa kysyä: onko tällainen tekniikka eettisesti hyvä vaihtoehto ja paljonko oikeastaan säästetään, kun lasketaan kaikkia kuluja?

De Barros Almeida puhuu myös *muistin tragediasta* ja käyttää Brasilian rikkaan luonnon hyväksikäyttöä esimerkkinä. Hänen mukaansa myytti länsimaiden paremmuudesta tulee kyseenalaiseksi julkisessa keskustelussa. Länsimaiden tehtävä on kypsyä, kantaa vastuuta ja kunnioittaa muita maita, niiden kansalaisten työtä ja oikeutta omaan maahansa. Ihmisen ja luonnon hyväksikäyttö on de Barros Almeidan mukaan sama asia.

Micheli Kowalczyk Machado sekä da Cal Seixas ja kollegat nostavat luvussaan keskusteluun sukupuolten tasa-arvon ja sen, miten naisten sorto liittyy ympäristöasioihin. Vaikka naisilla on tärkeä rooli ympäristönsuojelutyössä ja ympäristön tila vaikuttaa suoraan heidän

elämäänsä, monessa maassa he pystyvät vain rajoitetusti vaikuttamaan asioiden muuttamiseen. Machadon sekä de Cal Seixasin ja kollegojen mukaan kestävä tulevaisuus riippuu naisten osaamisesta ja osallistumisesta. Paitsi naisten myös lasten, vanhuksien ja sairaiden tilanteet jäävät helposti huomaamatta kriisitilanteissa.

Kirjassa ei pelkästään käsitellä ihmisarvoa ja ihmisoikeuksia kestävyttä etsittäessä vaan myös luonnon arvostusta ja sitä, miten luontoa pitäisi kohdella. Samalla pohditaan, kenellä on oikeus maahan ja vesiin, milloin laki suojaa ei-inhimillistä luontoa ja miksi ehkä olisi syytä myös kuunnella eläviä olentoja eikä vain puhua niiden puolesta. Kirjassa keskustellaan myös poikkiteieteellisyydestä ja siitä, miten monimutkaiset kestävyysasiat ylittävät tieteen rajoja ja koskevat samanaikaisesti sosiaalisia, kulttuurisia, taloudellisia ja teknisiä tekijöitä.

Kirjassa on yritetty kattaa monia asioita, mutta välillä tuntuu, että aiheita on liian monta. Vahvempi fokus tiettyihin aiheisiin olisi voinut olla järkevämpi valinta. Toisaalta tällaisenaan kirjassa yhdistetään monta ajatuksen siementä eri alueilta, mikä voi antaa lukijalle näkemyksiä monille muille aloille kuin vain omalleen. Tämä kirja sopii siksi mainiosti korkeakoulujen kurssikirjaksi monen alan opiskelijoille. ■